

**Arvamus 27/2025 direktiivi (EL) 2016/680 kohase Euroopa
Komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb
isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis**

Vastu võetud 16. oktoobril 2025

Kokkuvõte

Euroopa Komisjon kiitis 22. juulil 2025 heaks õiguskaitse direktiivi kohase rakendusotsuse eelnõu, mis käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis. Samal kuupäeval taotles Euroopa Komisjon otsuse eelnõu ametliku vastuvõtmise menetluse raames Euroopa Andmekaitse nõukogu arvamust.

Otsuse eelnõuga muudetakse ja täiendatakse Ühendkuningriiki puudutavat varasemat õiguskaitse direktiivi kohast kaitse piisavuse otsust, mis tehti 2021. aasta juunis. Euroopa Andmekaitse nõukogu hinnang Ühendkuningriigis pakutava kaitse taseme piisavuse kohta põhineb otsuse eelnõu analüüsil, mistõttu keskendutakse selles Ühendkuningriigi andmekaitsealastes õigusaktides tehtud muudatustele ja varasemas kaitse piisavuse otsuses esile tõstetud elementidele.

Euroopa Andmekaitse nõukogu tugines selles töös eeskätt oma 2. veebruaril 2021 vastu võetud õiguskaitse direktiivi kohasele piisavuse võrdlusale, oma soovitudele 02/2020 Euroopa oluliste tagatiste kohta jälgimismeetmete kontekstis ja asjakohasele kohtupraktikale. Andmekaitse nõukogul on hea meel, et jätkub Ühendkuningriigi ja ELi andmekaitse raamistiku ühtlustamine, hoolimata hiljutistest muudatustest Ühendkuningriigi asjakohases õigusraamistikus. Seda arvesse võttes on oluline rõhutada, et andmekaitse nõukogu ei oota Euroopa andmekaitsealaste õigusaktide dubleerimist Ühendkuningriigi õigusraamistikus – käesoleva arvamuse eesmärk on selgitada välja esimese kaitse piisavuse otsuse vastuvõtmise järgsete õiguslike muudatuste ja arengusuundade konkreetseid aspekte, mis võivad mõjutada kaitse taset, ning tõstatada küsimusi täiendavate selgituste saamiseks, tähelepanu pööramiseks ja jälgimiseks või arvesse võtmiseks.

Sellega seoses juhib Euroopa Andmekaitse nõukogu tähelepanu järgmistele järeldustele.

Euroopa Andmekaitse nõukogu täheldab muudatusi normides, millega reguleeritakse isikuandmete edastamist kolmandatele riikidele, eelkõige kaitse piisavuse kontrollimisel arvesse võetavate elementide uut soovituslikku loetelu, millest puuduvad Ühendkuningriigi eelmises kaitse piisavuse kriteeriumide loetelus nimetatud olulised elemendid. Andmekaitse nõukogu leiab, et seda aspekti ja uut kriteeriumit „isikuandmete Ühendkuningriiki ja Ühendkuningriigist edastamise hõlbustamise soovitus“ tuleb vaadelda põhjalikumalt, ning julgustab Euroopa Komisjoni oma hinnangut täpsustama ning jälgima uue kaitse piisavuse kontrolli arengut ja rakendamist praktikas.

Euroopa Andmekaitse nõukogu võtab teadmiseks olulised muudatused automatiseeritud otsuste tegemise reguleerimisel Ühendkuningriigis, eelkõige lubavama lähenemisviisi kehtestamise ja ministrile uute volituste andmise. Need volitused võivad tekitada tõsist muret, näiteks ulatuse tõttu, eriti pidades silmas kiiresti muutuvat regulatiivset keskkonda ja automatiseeritud tehnoloogia arengut. Andmekaitse nõukogu kutsub Euroopa Komisjoni üles neid volitusi analüüsima ja jälgima selles valdkonnas toimuvat arengut. Samuti tuleb andmekaitse nõukogu meelde sisulise inimliku kontrolli tähtsust, et tagada kaitsemeetmetest kinnipidamine automatiseeritud otsuste tegemisel, ning ärgitab seetõttu Euroopa Komisjoni täpsustama oma lõplikus kaitse piisavuse otsuses võimalikke erandeid andmesubjekti õigusest inimlikule sekkumisele ja jälgima nende rakendamist praktikas.

Euroopa Andmekaitse nõukogu peab oluliseks hinnata õiguskaitse raamistiku kohaseid laiendatud riigi julgeoleku erandeid ning jälgib ka tulevikus eriti tähelepanelikult kõiki erandeid proportsionaalsuse põhimõttest ja nõudest töödelda isikuandmeid õiguspärasel eesmärgil. Samuti tuleks suhtuda ettevaatusega mis tahes erandisse, mis on seotud järelevalveasutuse volitustega. ELi põhiõiguste tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult nimetatud õiguste ja vabaduste olemust arvestades ning proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt üksnes juhul, kui see on vajalik ning vastab tegelikult liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvale eesmärgile või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi. Andmekaitse nõukogu kutsub Euroopa Komisjoni üles oma hinnangut lõplikus kaitse

piisavuse otsuses täiendama ja jälgima konkreetselt seda, kuidas õiguskaitseasutuste jaoks ette nähtud riigi julgeolekuga seotud erandeid praktikas kohaldatakse.

Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu märgib, et õiguskaitseasutuste poolt tehtavad töötlemistoimingud võivad teatavalte asjaoludel kuuluda nende normide kohaldamisalasse, mida tavaliselt kohaldatakse isikuandmete töötlemisel riiklikes julgeolekuasutustes. Sellega seoses tuleks erilist tähelepanu pöörata selle tagamisele, et julgeoleku eesmärgil toimuva töötlemise puhul kohaldatavat andmekaitsekorda ei laiendataks olukordadele, mis ei ole seotud riigi julgeolekuga. Andmekaitsekoostöö nõukogu kutsus Euroopa Komisjoni üles jälgima, kas nõuetekohase pädevusega asutused suudavad praktikas teha selgelt vahet eri töötlemiseesmärkidel, et järgida asjakohast õigusraamistikku.

Kuigi Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu tunnistas, et kriminaalõiguskaitseasutuste järelevalvesüsteem ja õiguskaitsemehhanismid on jäänud üldjoontes samaks, kordab ta, et Euroopa Komisjon peaks jälgima tähelepanelikult seda, kuidas Ühendkuningriigi andmekaitseraamistik kohaldatakse andmesubjektide suhtes parandusvolitusi ja õiguskaitsevahendeid.

Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu rõhutab, et aegumisklausli ja õigusliku järelevalve kohustuse taaskehtestamise kõrval on tähtis, et Euroopa Komisjon teeks õiguskaitse direktiivis sätestatud tähtsate jooksul kohustusliku läbivaatamise, võttes arvesse nii elemente, mida on juba kirjeldatud komisjoni rakendusotsuses (EL) 2021/1773 kui ka muid asjakohaseid arengusuundi.

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS	5
1.1	Üldised märkused	5
1.2	Euroopa Andmekaitsekoostöö arvamuse ulatus	6
1.3	Asjakohased arengusuunad Ühendkuningriigi õigusraamistikus	7
2	ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE SUHTES KOHALDATAVATE ÕIGUSNORMIDEGA SEOTUD ASJAKOHASED ARENGUSUUNAD	7
2.1	Kaitsemeetmed, õigused ja kohustused	7
2.1.1	Nõusoleku kasutamine õiguskaitse kontekstis.....	7
2.1.2	Edasisaatmine	8
2.1.3	Automatiseeritud otsuste tegemine	9
2.1.4	Logimisnõuded	10
2.1.5	Riigi julgeolekuga seotud erandid õiguskaitseasutuste jaoks	11
2.1.6	Ühendkuningriigi luure- ja õiguskaitseasutuste kaasvastutus	12
2.1.7	Õigus tutvuda andmetega	13
2.1.8	Järelevalve ja õiguskaitse.....	14
3	Otsuse kohaldamise läbivaatamine, kestus ja pikendamine.....	15

Euroopa Andmekaitseenõukogu,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680 (mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK) (edaspidi „õiguskaitse direktiiv“) artikli 51 lõike 1 punkti g,

võttes arvesse oma töökorra artikleid 12 ja 22,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE ARVAMUSE:

1 SISSEJUHATUS

1.1 Üldised märkused

1. Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) kiitis 22. juulil 2025 heaks õiguskaitse direktiivi kohase rakendusotsuse eelnõu, mis käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis (edaspidi „otsuse eelnõu“). Samal kuupäeval taotles komisjon otsuse eelnõu ametliku vastuvõtmise menetluse raames Euroopa Andmekaitseenõukogu arvamust. Andmekaitseenõukogu märgib, et kavandatud otsusega pikendatakse kehtiva Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuse¹ kehtivust kuue aasta võrra kuni 27. detsembrini 2031. Andmekaitseenõukogu tuletab meelde, et algne kaitse piisavuse otsus kehtis 27. juunini 2025 ning seetõttu oli seda juba tehniliselt ja ajaliselt pikendatud,² et Ühendkuningriik saaks viia lõpule oma andmekaitse reformid³. Komisjon hindas, „kas järeldus, et Ühendkuningriik tagab kaitse piisava taseme, on endiselt faktiliselt ja õiguslikult põhjendatud, võttes arvesse pärast eelmise Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuse vastuvõtmist toimunud arengut“⁴. Hindamisel keskendus komisjon uuele andmekaitsealasele õigusaktile – 20. augustil 2025 jõustunud andmete (kasutamise ja neile juurdepääsu) seadusele (edaspidi „andmeseadus“). Komisjon pööras erilist tähelepanu eelmise Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuse põhjenduses 165 loetletud elementidele, mis kõik sisalduvad ka otsuse eelnõus, nimelt:

„isikuandmete kolmandatele riikidele edastamist käsitlevatele normidele ning nende võimalikule mõjule käesoleva otsuse alusel edastatud andmete kaitse tasemele ja üksikisiku õiguste kasutamise tulemuslikkusele, sealhulgas kõigile asjakohastele arengusuundadele õiguses ja praktikas, mis võivad viia üksikisiku õigustest erandite tegemiseni või nende piiramiseni. Muude elementide hulgas võttis

¹ Komisjoni 28. juuni 2021. aasta rakendusotsus (EL) 2021/1773, mis põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivil (EL) 2016/680 ning käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis (teatavaks tehtud numbri C(2021) 4801 all).

² Komisjoni 24. juuni 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/1225, millega muudetakse rakendusotsust (EL) 2021/1773, mis põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivil (EL) 2016/680 ning käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis (teatavaks tehtud numbri C(2025) 3898 all).

³ Euroopa Andmekaitseenõukogu 5. mai 2025. aasta arvamus 06/2025 isikuandmete kaitse üldmääruse ja õiguskaitse direktiivi kohase Euroopa Komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis, kättesaadav aadressil https://www.edpb.europa.eu/system/files/2025-05/edpb-opinion-202506-uk-adequacyextension-gdpr-led_en.pdf.

⁴ Otsuse eelnõu põhjendus 4.

komisjon jälgimisel arvesse kohtupraktika arengut ning teabevolniku büroo ja teiste sõltumatute organite tehtud järelevalvet.”⁵

2. Komisjon jõudis hindamise põhjal järeldusele, et Ühendkuningriik tagab jätkuvalt direktiivi (EL) 2016/680 raames Euroopa Liidust Ühendkuningriiki edastatavate isikuandmete kaitse piisava taseme.
3. Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp on nõus, et hindamisel tuleks keskenduda peamiselt Ühendkuningriigi andmekaitsealastes õigusaktides tehtud muudatustele ja eelmises kaitse piisavuse otsuses esile tõstetud elementidele. Andmekaitsekoostöögrupp on seisukohal, et komisjon hindas kõiki õiguskaitse direktiivi artikli 36 lõikes 2 loetletud elemente ja kõiki asjakohaseid arengusuundi Ühendkuningriigi üldises õigusraamistikus väljaspool andmeseadust, enne kui ta järeldas, et Ühendkuningriigi üldine õigusraamistik tagab jätkuvalt õiguskaitse direktiivi raames Euroopa Liidust Ühendkuningriiki edastatavate isikuandmete kaitse piisava taseme. Sellegipoolest oleks andmekaitsekoostöögrupil hea meel, kui lõplikus kaitse piisavuse otsuses esitatakse selle kohta selgesõnalise selgituse. Samuti valmistaks andmekaitsekoostöögrupp heameelt komisjoni selgitust, et ta jätkab oma järelevalverolli täitmise raames nende elementide pidevat hindamist.
4. Kuna mõnda seadusandlikku muudatust, õiguslikku nõuet ja kaitsemeetet kohaldatakse sarnaselt nii valitsuse juurdepääsu käsitleva korra kui ka õiguskaitse direktiivi alusel, lisatakse Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp vastavad hinnangud nii käesolevasse arvamusse kui ka arvamusse 26/2025, et tagada järjepidevus ja täielikkus.
5. Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp märgib ka seda, et määruse (EL) 2018/1725⁶ artiklite 47 ja 94 kohaselt võivad Euroopa Liidu institutsioonid, organid ja asutused edastada sellisele kolmandale riigile, territooriumile, sektorile või rahvusvahelisele organisatsioonile, mille puhul komisjon on õiguskaitse direktiivi artikli 36 lõike 3 kohaselt leidnud, et see tagab isikuandmete kaitse piisava taseme, isikuandmeid ilma täiendava loata, tingimusel et edastamine toimub üksnes vastutava töötaja pädevusse kuuluvate ülesannete täitmiseks. Võttes arvesse olemasolevat koostööd liidu õiguskaitseasutuste, nagu Europol ja Eurojust, ning sarnaste Ühendkuningriigi asutuste vahel, kutsub andmekaitsekoostöögrupp komisjoni üles seda õiguslikku võimalust otsuse eelnõu põhjendustes meelde tuletama.

1.2 Euroopa Andmekaitsekoostöögrupu arvamuse ulatus

6. Vastavalt õiguskaitse direktiivi artikli 51 lõike 1 punktile g peaks Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp esitama komisjonile sõltumatu arvamuse, et hinnata kaitse taseme piisavust kolmandas riigis. Arvestades Ühendkuningriigi erilist olukorda, täiendab otsuse eelnõu 2021. aasta kaitse piisavuse otsust, mille need osad, mida käesolevas otsuse eelnõus konkreetselt ei käsitleta, jäävad endiselt kehtima. Andmekaitsekoostöögrupp tugineb käesolevas arvamuses oma varasemale arvamusele⁷ ja arendab seda edasi. Seetõttu jäävad varasemas arvamuses esitatud andmekaitsekoostöögrupu analüüs ja märkused üldiselt kehtima.

⁵ Otsuse eelnõu põhjendus 6.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

⁷ Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp 13. aprilli 2021. aasta aramus 15/2021 direktiivi (EL) 2016/680 kohase Euroopa Komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis.

7. Eespool öeldut arvesse võttes ja kuna käesoleva arvamuse vastuvõtmiseks antud aeg on piiratud, keskendub Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi oma märkustes ja analüüsis otsuse eelnõu valitud punktidele, eelkõige kui on vaja komisjonilt täiendavaid selgitusi, lisateavet või edasist järelevalvet.

1.3 Asjakohased arengusuunad Ühendkuningriigi õigusraamistikus

8. Nagu on selgitatud otsuse eelnõus,⁸ kavatses Ühendkuningriik pärast väljaastumislepingus kokku lepitud rakendusperioodi,⁹ mis lõppes 31. detsembril 2020, võtta kasutusele uue andmekaitsekorra, mis erineb ELi õigusraamistikust. Ühendkuningriik on sellest ajast saati teinud oma kehtivasse andmekaitseraamistikku eri aspekte puudutavaid muudatusi, peamiselt andmeseaduse kaudu.
9. Selles arvamuses käsitletakse andmeseadusega tehtud asjakohaseid seadusandlikke muudatusi ja seda, kuidas need muudatused mõjutavad andmekaitset Ühendkuningriigi raamistikus. Kuigi enamiku Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikku tehtud muudatuste eesmärk on selgitada ja hõlbustada õigusaktide järgimist, leiab Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi, et komisjon peaks täiendavalt selgitama ja hoolikalt jälgima mõningaid uusi läbi proovimata õiguslikke muudatusi, mis võivad olenevalt rakendamisest mõjutada kaitsetaset. Andmekaitsekoostöögruppi loeb komisjoni esitatud lisaselgitustest välja, et komisjon kavatab mõne sellise muudatusega seotud arengut uurida, ning kutsub komisjoni üles nimetama lõplikus otsuses valdkonnad, mida tal on kavas hoolikalt jälgida.

2 ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE SUHTES KOHALDATAVATE ÕIGUSNORMIDEGA SEOTUD ASJAKOHASED ARENGUSUUNAD

2.1 Kaitsemeetmed, õigused ja kohustused

2.1.1 Nõusoleku kasutamine õiguskaitse kontekstis

10. Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi võtab teadmiseks komisjoni selgitused, mis käsitlevad tehnilisi muudatusi nõusoleku määratluses¹⁰ ja nõusoleku saamise tingimustes¹¹ ning nõusoleku mõiste üldist ühtlustamist 2018. aasta andmekaitseaduse 2. ja 3. osas, võttes arvesse, et rakendusotsuse (EL) 2021/1773 põhjendused 35 ja 36 jäävad kehtima – nimelt et nõusolek ei ole iseenesest õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks, sealhulgas edastamiseks süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise kontekstis.
11. Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi on hea meel, et sarnaselt 2021. aastal toimunud hindamisele uuris komisjon nõusoleku kasutamist õiguskaitse kontekstis. Andmekaitsekoostöögruppi tuletab meelde, et andmesubjekti nõusolek ei tohiks olla pädevate asutuste jaoks isikuandmete töötlemise õiguslik alus¹².

⁸ Vt otsuse eelnõu põhjendus 2.

⁹ Rakendusperiood on Ühendkuningriigi väljaastumislepingus kokku lepitud ajavahemik, mille jooksul Ühendkuningriik ei ole enam ELi liige, kuid tema suhtes kohaldatakse jätkuvalt ELi õigusnorme ning ta jääb ühtse turu ja tolliliidu liikmeks (vt 2020. aasta Euroopa Liidust väljaastumise seadus).

¹⁰ Vt 2025. aasta andmeseaduse paragrahvi 69 lõike 2 punkt 1A, kus on sätestatud järgmine nõusoleku määratlus: „vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega andmesubjekt kas avalduse vormis või selge nõusolekut väljendava tegevusega nõustub tema kohta käivate isikuandmete töötlemisega“, mis on kooskõlas 2018. aastal vastu võetud Ühendkuningriigi isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 11 sõnastusega.

¹¹ Vt 2025. aasta andmeseaduse paragrahvi 69 lõike 4, milles on määratud kindlaks nõusoleku andmise tingimused.

¹² Nagu on märgitud Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi 2. veebruaril 2021. aasta soovitude 01/2021 (õiguskaitse direktiivi kohase piisavuse võrdlusaluse kohta) punktis 35.

Seepärast kinnitab andmekaitseenõukogu veel kord vajadust teha selline analüüs kaitsetaseme hindamisel vastavalt õiguskaitse direktiivi artiklile 36¹³.

2.1.2 Edasisaatmine

12. Kui pädev asutus kavatseb jagada 2018. aasta andmekaitse seaduse 3. osa alusel töödeldud isikuandmeid kolmanda riigi õiguskaitseasutusega, kohaldatakse erinõudeid. Andmeid võib edastada juhul, kui see on heaks kiidetud ministri määrusega, või sellise määruse puudumise korral juhul, kui on tagatud asjakohased kaitsemeetmed. Kui andmete edastamine ei põhine määru sel ega asjakohastel kaitsemeetmetel, võib see toimuda üksnes teataval kindlaksmääratud asjaoludel (millele viidatakse kui erilistele asjaoludele), mis vastavad olukordadele ja tingimustele, mis on liigitatud õiguskaitse direktiivi artiklis 38 eranditeks.
13. Kuigi komisjon leiab, et „Ühendkuningriigist isikuandmete rahvusvahelise edastamise kord on endiselt väga sarnane direktiivi (EL) 2016/680 V peatükis sätestatud normidega“, märgib ta otsuse eelnõus ka seda, et õiguslikud nõuded, mida kohaldatakse andmete edastamise heakskiitmise määruste suhtes (millele osutati 2018. aasta andmekaitse seaduse endises paragrahvis 74A kui kaitse piisavuse määrustele), ja asjakohased kaitsemeetmed on ümber sõnastatud. Piisavale kaitsetasemele osutamise asemel on 2018. aasta andmekaitse seaduse uues paragrahvis 74AB sätestatud andmekaitsekriteerium, mille kohaselt andmesubjektide kaitse tase vastuvõtvas kolmandas riigis või rahvusvahelises organisatsioonis ei tohi olla „oluliselt madalam“ tasemest, mis on andmesubjektidele ette nähtud asjakohaste Ühendkuningriigi andmekaitsealaste õigusaktidega.
14. Sellega seoses tundub Euroopa Andmekaitse nõukogule, et elemente, mida minister peab 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 74AB lõike 2 kohaselt kaitse piisavuse hindamisel arvesse võtma, on varasemate kaitse piisavuse määruste jaoks tehtud hindamistega võrreldes vähem¹⁴. Andmekaitse nõukogu juhib tähelepanu sellele, et välja on jäetud teatavad tegurid, millel on tema arvates oluline roll selle hindamisel, kas kolmas riik tagab sisuliselt samaväärse isikuandmete kaitse taseme. Nende hulka kuuluvad eelkõige i) kolmanda riigi õigusnormid, mis käsitlevad „avalikku julgeolekut, riigikaitset, riigi julgeolekut, kriminaalõigust ja riigiasutuste juurdepääsu isikuandmetele“, ii) kohtupraktika, iii) asjaomase õigusraamistiku üldine hindamine, sealhulgas mis puudutab valitsuse juurdepääsu andmetele, iv) andmesubjektide tõhusate ja kohtulikult kaitstavate õiguste olemasolu ning v) viide ühele või mitmele tõhusalt toimivale sõltumatule järelevalveasutusele (selle asemel viidatakse „asutusele, kelle ülesanne on tagada andmesubjektide kaitse isikuandmete töötlemisel“).
15. Tunnistades, et õiguskaitse direktiivi kohases piisavuse võrdlusalusel on esitatud selle aspekti kohta vähe üksikasju, tuleb Euroopa Andmekaitse nõukogu siiski meelde oma seisukohta, et „isikuandmete edasisaatmine algselt vastuvõtjalt muule kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile ei tohi kahjustada nende füüsilistele isikutele liidus tagatud kaitse taset, kelle andmeid edastatakse“, mida ei saa tõlgendada nii, nagu see ei hõlmaks vajadust sõltumatu järelevalveasutuse ning andmesubjektide tõhusate ja kohtulikult kaitstavate õiguste järele. Seetõttu julgustab andmekaitse nõukogu komisjoni neid muudatusi eraldi käsitlema ja oma hinnangut uute andmekaitsekriteeriumide osas täiendada.
16. Euroopa Andmekaitse nõukogu mõistab, et isikuandmete kolmandatele riikidele edastamist käsitlevate uute normide eesmärk on pakkuda rohkem paindlikkust. Samal ajal kutsub andmekaitse nõukogu komisjoni üles jälgima nende normide kohaldamist praktikas. See on eriti oluline seoses ministri uue

¹³ Vt Euroopa Andmekaitse nõukogu arvamuse 15/2021 punkt 37.

¹⁴ 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 74A lõike 4 nüüdseks välja jäetud sättega nähti ette kriteeriumide loetelu, mis langes kokku õiguskaitse direktiivi artikli 36 lõikega 3.

volitusega anda määruisi, millega uutele andmekaitsekriteeriumidele tuginedes edastamine mis tahes viisil kindlaks määratakse ja heaks kiidetakse, sealhulgas viidates riigi geograafilisele piirkonnale, vastutavale või volitatud töötlejale, andmete vastuvõtjale, andmete liigile, edastamisvahendile ja õigusaktidele. Näiteks jääb ebaselgeks, kuidas konkreetne vastutav töötleja või volitatud töötleja kolmandas riigis, mille kaitse taset ei peeta piisavaks, vastaks andmekaitsekriteeriumidele seoses töhuga õiguskaitse või andmesubjekti õigustega, mida ei ole asjaomase kolmanda riigi õigusraamistikus veel kehtestatud.

17. Lisaks kutsub Euroopa Andmekaitsevenõukogu komisjoni üles selgitama oma otsuses, et „isikuandmete Ühendkuningriiki ja Ühendkuningriigist edastamise hõlbustamise soovitus“ (2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 74AA lõige 3) ei ole kaitsetaseme hindamise kriteerium, vaid üksnes lisategur, mida minister võib arvesse võtta, kui hindamiskriteeriumid on täielikult täidetud, kuna andmekaitseaduse sõnastusest ei saa seda üheselt järeldada. Sellega seoses kutsub andmekaitsevenõukogu komisjoni üles jälgima 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 74AA lõike 3 mõju praktikas, kuna veel ei ole teada, millist rolli hakkab „isikuandmete Ühendkuningriiki ja Ühendkuningriigist edastamise hõlbustamise soovitus“ selles kontekstis täitma.

2.1.3 Automatiseeritud otsuste tegemine

18. Euroopa Andmekaitsevenõukogu võtab teadmiseks andmeseaduse paragrahvi 80, millega tehakse olulisi muudatusi selles, kuidas reguleeritakse Ühendkuningriigis automatiseeritud otsuste tegemist. Andmekaitsevenõukogu märkab, et andmeseaduses rakendatakse rohkem lubavat lähenemisviisi, millega kaldutakse kõrvale ELi piiravast lähenemisviisist. Üksikisikud kaotavad üldjuhul õiguse sellele, et nende suhtes ei tehta automatiseeritud otsuseid, välja arvatud juhul, kui tegemist on tundlike andmetega. 2018. aasta andmekaitseaduse uued paragrahvid 50A–50D võimaldavad õiguskaitseasutustel teha automatiseeritud protsesse kasutades olulisi otsuseid, olenemata sellest, millisele õiguslikule alusele nad tuginevad, tingimusel et nad rakendavad asjakohaseid kaitsemeetmeid. Need kaitsemeetmed hõlmavad sarnaselt õiguskaitse direktiivi artikliga 11 ja põhjendusega 38 andmesubjekti teavitamist isikuandmete automatiseeritud töötlemise põhjal tehtud olulisest otsusest. Peale selle tuleb andmesubjektile anda võimalus esitada sellise otsuse kohta märkusi, lasta vastutaval töötlejal automatiseeritud otsus läbi vaadata ja sellist otsust vaidlustada¹⁵.
19. Selle tulemusena pannakse õigusaktides automatiseeritud otsuste tegemise piiramise asemel rõhku läbipaistvuse, inimliku kontrolli ja riskikontrolli tagamisele. Ehkki komisjon tunnistab seda muutust põhjenduses 43 ja analüüsib seda põhjenduses 47, kutsub Euroopa Andmekaitsevenõukogu komisjoni üles selgitama üksikasjalikumalt, miks ta leiab, et uus lähenemisviis tagab jätkuvalt piisava kaitsetaseme. Sellest tulenevalt julgustab andmekaitsevenõukogu komisjoni käsitlema seda olulist muutust üksikasjalikumalt lõplikus kaitse piisavuse otsuses.
20. Euroopa Andmekaitsevenõukogu võtab teadmiseks ka ministri kaalutusõiguse automatiseeritud otsuste tegemise kontekstis¹⁶. Andmekaitsevenõukogu leiab, et ministrile on antud ulatuslik kaalutusõigus selle kindlaksmääramisel, mida pidada „inimese sisuliseks kaasamiseks“ ja „samaväärse olulise mõjuga oluliseks otsuseks“. See kaalutusõigus võib tekitada tõsist muret, näiteks ulatuse tõttu, eriti pidades silmas kiiresti muutuvat regulatiivset keskkonda ja automatiseeritud tehnoloogia, nagu tehisintellekti arengut. Seepärast kutsub andmekaitsevenõukogu komisjoni üles ministrile antud uusi volitusi analüüsima ja jälgima selles valdkonnas toimuvat arengut.

¹⁵ 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 50C lõige 2.

¹⁶ Vt otsuse eelnõu põhjendus 46.

21. Sellega seoses juhib Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu eraldi tähelepanu sellele, kui oluline ja asjakohane on andmesubjekti õigus inimlikule sekkumisele. Selle õiguse tähtsust, eelkõige õigust vältida oma seisukohta, õigust saada selgitust otsuse kohta, mis tehti pärast sellist hindamist, või õigust otsust vaidlustada, rõhutatakse andmekaitsekoostöö nõukogu koostatud õiguskaitse direktiivi kohases piisavuse võrdlusaluses¹⁷. Kuigi õigus inimlikule sekkumisele on üldjuhul jätkuvalt üks peamisi kaitsemeetmeid automatiseeritud otsuste tegemisel, märgib andmekaitsekoostöö nõukogu, et Ühendkuningriigi õiguskaitse eraamistikus on kehtestatud uus erand, mis võimaldab õiguskaitseasutustel 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 50C lõikes 2 loetletud kaitsemeetmeid mitte kohaldada, näiteks selleks, et vältida uurimise takistamist¹⁸. Selle erandi kohaselt peab inimene automatiseeritud otsuse sisuliselt läbi vaatama „nii kiiresti kui mõistlikult võimalik“ pärast otsuse tegemist¹⁹.
22. Selliste erandite kehtestamine, kui nende rakendamist tähelepanelikult ei jälgita, võib kujutada endast ohtu andmesubjektide õigustele ja vabadustele. Seepärast tuleb kohaldada hoolikalt erandi õigeaegse läbivaatamise nõuet, et vältida lünki järelevalves. Kui inimliku sekkumise kriteeriume tõlgendatakse liiga vabalt või kui läbivaatamine viibib, võib tulemuseks olla ebapiisav kontroll ja vähenenud vastutus. Sellega seoses tuletab Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu meelde Euroopa Liidu Kohtu praktikat, eelkõige otsust broneeringuinfo kohta, mille kohaselt peab mis tahes rakendatavale tulemusele, mis põhineb automatiseeritud profileerimis- või tuvastamissüsteemil, eelnema sisuline ja põhjalik inimlik kontroll²⁰. Euroopa Kohtu selline seisukoht broneeringuinfo kontekstis annab olulisi suuniseid selle kohta, kuidas rakendada õiguskaitse direktiivis automatiseeritud otsuste jaoks sätestatud kaitsemeetmeid. Kuna inimlik sisuline sekkumine on oluline, et tagada kaitsemeetmete järgimine automatiseeritud otsuste tegemisel, kutsub andmekaitsekoostöö nõukogu komisjoni üles lisama otsusesse oma hinnangu selle hiljuti kehtestatud erandi kohta ja jälgima selle rakendamist praktikas.

2.1.4 Logimisnõuded

23. Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu tuletab oma soovitus 01/2021 meelde, et kolmanda riigi andmekaitse eraamistiku meetmete hulgas, mis võimaldavad pädeval asutusel tõendada normide järgimist, „peaks olema isikuandmete töötlemise toimingute registri või logifailide pidamine asjakohase ajavahemiku jooksul“²¹. Komisjon tunnistab oma otsuse eelnõus, et selline kohustus on Ühendkuningriigi raamistikus endiselt olemas, kuid seda on andmeseadusega muudetud – vastutaval töötlejal ei ole enam kohustust registreerida isikuandmetega tutvumise või nende avalikustamise konkreetset põhjust²². Selle kohustuse kaotamine ei ole kooskõlas õiguskaitse direktiiviga, milles nõutakse põhjalikku logimist, et tagada läbipaistvus ja vastutus. Õiguskaitse direktiiviga on ette nähtud töötlemise seaduslikkust tõendav üksikasjalik dokumentatsioon, mis sisaldab juurdepääsu põhjendust, et hõlbustada auditite tegemist ja hoida ära väärkasutus. Kuna uue korra kohaselt ei ole põhjenduse dokumenteerimine kohustuslik, võib nii vastutaval töötlejal kui ka järelevalveasutusel olla keerulisem kontrollida, kas andmetele on pääsetud ligi seaduslikult. Andmekaitsekoostöö nõukogu kutsub komisjoni üles

¹⁷ Vt Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu 2. veebruari 2021. aasta soovitus 01/2021 (õiguskaitse direktiivi kohase piisavuse võrdlusaluse kohta) punkt 66.

¹⁸ Andmeseaduse paragrahvi 50C lõike 4 punkt b.

¹⁹ Vt teaduse, innovatsiooni ja tehnoloogia ministeeriumi 27. juuni 2025. aasta teabeleht, mis käsitleb andmeseadusega Ühendkuningriigi isikuandmete kaitse üldmäärusesse ja andmekaitsemäärusesse tehtud muudatusi (lk 14), kättesaadav aadressil <https://www.gov.uk/government/publications/data-use-and-access-act-2025-factsheets/data-use-and-access-act-factsheet-uk-gdpr-and-dpa>.

²⁰ Kohtuotsus, 21. juuni 2022, C-817/19, EU:C:2022:491, punkt 179.

²¹ Vt Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu 2. veebruari 2021. aasta soovitus 01/2021 (õiguskaitse direktiivi kohase piisavuse võrdlusaluse kohta) punkt 66.

²² Vt otsuse eelnõu põhjendused 48 ja 49.

neid vähendatud logimisnõudeid oma lõplikus otsuses täiendavalt käsitlema ning jälgima, kas see muudatus kahjustab järelevalvet ja andmesubjektide õiguste kasutamist.

2.1.5 Riigi julgeolekuga seotud erandid õiguskaitseasutuste jaoks

24. Andmeseaduse paragrahviga 88 on ajakohastatud õiguskaitseraamistikus sätestatud riigi julgeolekuga seotud erandeid, et need oleksid kooskõlas Ühendkuningriigi isikuandmete kaitse üldmääruse ja luureteenistuste suhtes rakendatava korra alusel rakendatavate eranditega²³. Kuigi õiguskaitseasutused juba saavad piirata teatavaid kohustusi (nt neid, mis on seotud andmesubjektide õigustega), tuues põhjuseks riigi julgeoleku kaitsmise, on ka 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvis 78A²⁴ enamik andmekaitsepõhimõtteid²⁵ ja teatavad rahvusvahelise edastamise nõuded²⁶ esitatud sätetena, mille võib jätta kohaldamata, kui see on vajalik riigi julgeoleku kaitsmiseks. Lisaks võidakse sellistel asjaoludel jätta kohaldamata mõni teabevolniku volitus, mis on seotud kontrollide tegemise ja täitemeetmete võtmisega²⁷.
25. Neid muudatusi ei ole nimetatud ei otsuse eelnõus ega isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 45 kohases kaitse piisavuse otsuse eelnõus. Euroopa Andmekaitsekoogu peab siiski oluliseks hinnata neid laiendatud erandeid vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtte vaatenurgast. Sellega seoses tuletab andmekaitsekoogu meelde teist neljast nn Euroopa olulisest tagatisest: hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult nimetatud õiguste ja vabaduste olemust arvestades ning proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt üksnes juhul, kui see on vajalik ning vastab tegelikult liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvale eesmärgile või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi²⁸. Andmekaitsekoogu on mures peamistest andmekaitsepõhimõtetest, rahvusvahelise edastamise nõuetest ja teabevolniku volitustest tehtavate erandite pärast.
26. Muudetud õigusnormi kohaselt võib kuuest andmekaitsepõhimõttest viis jätta kohaldamata, kui see on vajalik riigi julgeoleku kaitsmiseks²⁹. Neis põhimõtetes on muu hulgas sätestatud, et õiguskaitse eesmärk, mille jaoks isikuandmeid kogutakse, peab olema täpselt ja selgelt kindlaks määratud ja õiguspärane ning et isikuandmed peavad olema piisavad ja asjakohased ega tohi olla liiased nende töötlemise eesmärgi suhtes. Samuti täpsustatakse neis, et isikuandmed peavad olema täpsed ja neid tuleb säilitada ainult nii kaua, kui see on vajalik. Nagu eespool märgitud, hõlmavad tulevased erandid lisaks mõningaid rahvusvahelise edastamise nõudeid, nagu 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 73 lõikes 3 sätestatud teine rahvusvahelise edastamise tingimus. Selle tingimuse kohaselt

²³ Vt teaduse, innovatsiooni ja tehnoloogia ministeeriumi 27. juuni 2025. aasta teabeleht, mis käsitleb andmeseadusega Ühendkuningriigi isikuandmete kaitse üldmäärusesse ja andmekaitsemäärusesse tehtud muudatusi (lk 14), <https://www.gov.uk/government/publications/data-use-and-access-act-2025-factsheets/data-use-and-access-act-factsheet-uk-gdpr-and-dpa>.

²⁴ Andmeseadust hakatakse kohaldama mitmes etapis. Seaduse 5. osas sätestatud peamised muudatused andmekaitsealastes õigusaktidesse jõustuvad 3. etapis ligikaudu kuus kuud pärast kuninglikku heakskiitu (vt <https://www.gov.uk/guidance/data-use-and-access-act-2025-plans-for-commencement>).

²⁵ 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 78A lõige 1, lõike 2 punkt a ja lõige 3, mis kehtestati andmeseaduse paragrahviga 88.

²⁶ 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 78A lõige 1, lõike 2 punkt d ja lõige 4, mis kehtestati andmeseaduse paragrahviga 88.

²⁷ 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 78A lõige 1 ning lõike 2 punktid e, f ja g, mis kehtestati andmeseaduse paragrahviga 88.

²⁸ Euroopa Andmekaitsekoogu 10. novembri 2020. aasta soovitused 02/2020 Euroopa oluliste tagatiste kohta jälgimismeetmete kontekstis, lk 10.

²⁹ 2018. aasta andmekaitseaduse paragrahvi 78A lõigete 2 ja 3 kohaselt ei kohaldata seaduse 3. osa 2. peatükki, kui see on vajalik riigi julgeoleku kaitsmiseks, välja arvatud a) paragrahvi 35 lõige 1 (esimene andmekaitsepõhimõte), kuivõrd selle kohaselt peab isikuandmete töötlemine olema seaduslik; b) paragrahvi 35 lõiked 2–5 (töötlemise seaduslikkus ja tundlike isikuandmete töötlemise piirangud); c) paragrahv 42 (kaitsemeetmed tundlike isikuandmete töötlemisel) ning d) 8. lisa (tundlike isikuandmete töötlemise tingimused).

peab edastamine põhinema kas kaitse piisavuse määruisel, asjakohastel kaitsemeetmetel või – kui kumbki neist ei ole kohaldatav – erakordsetel asjaoludel. Erandid mõjutavad ka teabevolniku volitusi, näiteks õigust väljastada teabenõudeid ja täitmisteateid³⁰.

27. Euroopa Andmekaitsevenõukogu märgib, et ehkki nende eranditega kaldutakse selgelt kõrvale õiguskaitse direktiivist, on need väga sarnased riigi julgeolekuga seotud erandite ja piirangutega, mis on sätestatud Euroopa Nõukogu ajakohastatud konventsiooni nr 108³¹ (edaspidi „konventsioon 108“) artiklis 11, millele Ühendkuningriik kirjutas alla 10. oktoobril 2018, kuid mida Ühendkuningriik ei ole käesoleva arvamuse esitamise kuupäevaks ratifitseerinud või mis ei ole veel jõustunud³². Sellega seoses tuletab andmekaitsevenõukogu meelde, et isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni nõuandekomitee andis hiljuti välja suunised konventsiooni 108+ artikli 11 üldpõhimõtete kohta³³.
28. Euroopa Nõukogu rõhutab oma suunistes sõnaselgelt, et proportsionaalsuse põhimõtte ja töötlemise eesmärgi õiguspärasuse nõude suhtes ei kehti ükski erand. See tähendab, et tuleb tagada isikuandmete töötlemise proportsionaalsus ja töödelda isikuandmeid õiguspärasel eesmärgil. Kooskõlas kõnealuste suunistega jälgib Euroopa Andmekaitsevenõukogu ka tulevikus eriti tähelepanelikult kõiki erandeid sellest põhimõttest ja nõudest. Samuti tuleks andmekaitsevenõukogu meelest suhtuda ettevaatusega eranditesse, mis on seotud järelevalveasutuse volitustega. Kuigi riigi julgeolekuga seotud töötlemise kontekstis võivad olla asjakohased järelevalvetegevuse erinõuded, näiteks julgeolekukontroll, on oluline tagada tõhus järelevalve, et vältida järelevalvevaakumi tekkimist. Ka konventsiooni 108+ artikli 11 lõikes 3 on sätestatud, et erandid konventsiooni artiklist 15 „ei piira nõuet, et riigi julgeoleku ja kaitse eesmärgil toimuva töötlemise suhtes tuleb kohaldada sõltumatut ja tõhusat kontrolli ja järelevalvet“ vastavalt konventsiooniosaliste riigisisestele õigusaktidele³⁴. Peale selle tuleks kõiki erandeid tõlgendada võimalikult kitsalt. Erandi tegemiseks ei tohiks piisata üksnes asjaolust, et isikuandmeid töödeldakse riigi julgeoleku eesmärgil. Peaks olema selge, et erand andmekaitsekorrast tuleb teha juhtumipõhiselt ja üksnes juhul, kui see on vajalik ja proportsionaalne³⁵.
29. Kuna kaitse piisavuse otsuse eelnõus ei ole seda küsimust käsitletud, kutsub Euroopa Andmekaitsevenõukogu komisjoni üles oma otsuse eelnõus esitatud hinnangut täiendada ning eraldi jälgima õiguskaitseasutuste jaoks ette nähtud riigi julgeolekuga seotud erandite kohaldamist praktikas.

2.1.6 Ühendkuningriigi luure- ja õiguskaitseasutuste kaasvastutus

30. Andmeseadusega tehtud muudatuste kohaselt võivad õiguskaitseasutuste tehtavad töötlemistoimingud teataval asjaoludel kuuluda nende normide kohaldamisalasse, mida tavaliselt kohaldatakse isikuandmete töötlemisel riiklikes julgeolekuasutustes³⁶. Teisisõnu laiendatakse riigi julgeoleku eesmärgil töötlemise suhtes kohaldatavat andmekaitsekorda, mis on sätestatud 2018. aasta

³⁰ Teabenõudes küsib teabevolnik vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt teavet, mida ta vajab põhjendatult oma ülesannete täitmiseks. Täitmisteates saab teabevolnik nõuda, et isik võtaks konkreetseid meetmeid (või hoiduks nende võtmisest), kui ta on veendunud, et isik ei täida konkreetseid andmekaitsekohustusi.

³¹ Protokoll, millega muudetakse isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni (CETS nr 223).

³² <https://www.coe.int/en-GB/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=223>.

³³ <https://rm.coe.int/t-pd-2021-7rev13-interpretation-of-general-principles-article-11-c108-1680b6c146>.

³⁴ Konventsiooni 108+ artiklis 15 on sätestatud, kuidas konventsiooniosalised tagavad konventsiooni sätete järgimise, nähes ette ühe või mitu järelevalveasutust.

³⁵ Vt ka konventsiooni 108+ artikkel 11, kus on öeldud, et erand peab olema ette nähtud seadusega, selle tegemisel tuleb arvestada põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning tegemist peab olema demokraatlikus ühiskonnas vajaliku ja proportsionaalse meetmega. Vastavalt Euroopa Nõukogu suunistele artikli 11 üldpõhimõtete kohta tähendab see, et tuleb kaaluda ja põhjendada asjaomaseid huve, mis on seotud ühelt poolt vajadusega teha konventsiooni teatavatest sätetest erand ning teiselt poolt vajadusega austada üksikisikute inimõigusi ja põhivabadusi.

³⁶ Vt määruse (EL) 2016/679 kohase komisjoni rakendusotsuse eelnõu põhjendus 72, mis on selles küsimuses võrdselt asjakohane mõlema andmekaitsevenõukogu arvamuse puhul (vt ka punkt 4 eespool).

andmekaitseseaduse 4. osas, andmeseaduse paragrahvis 89 sätestatud tingimustel andmete töötlemisele õiguskaitseasutustes.

31. Komisjon rõhutab, et andmeseaduse paragrahvis 89 sätestatud tingimused hõlmavad rangeid kaitsemeetmeid: minister peab määrama oma määruses kindlaks „nõuetekohase pädevusega asutuse“ ning lisaks konkreetse töötlemistoimingu, mille see asutus teeb kaasvastutava töötlejana koos vähemalt ühe luureteenistusega riigi julgeoleku kaitsmiseks³⁷.
32. Ehkki Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp tunnistab, et need kaitsemeetmed kujutavad endast märkimisväärsed piirangud, kutsus ta komisjoni üles jälgima nende rakendamist praktikas. Erilist tähelepanu tuleks pöörata selle tagamisele, et 2018. aasta andmekaitseseaduse 4. osa kohaldatakse rangelt riigi julgeoleku eesmärgil tehtavate töötlemistoimingute suhtes ega laiendataks muudele kontekstidele. Kuigi riikidel on riigi julgeoleku küsimustes ulatuslik kaalutusõigus, nagu on tunnistanud ka Euroopa Inimõiguste Kohus,³⁸ on andmekaitsekoostöögrupp seisukohal, et riigi julgeolekut ähvardavad ohud peavad olema oma laadi, raskusastme ja konkreetsete asjaolude poolest eristatavad üldistest ohtudest avalikule julgeolekule või rasketest kuritegudest. Vaid sellisel juhul on õiguskaitseasutuste tegevus luureteenistuste andmekaitsekorra alusel kooskõlas vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõttega³⁹. Peale selle peab andmekaitsekoostöögrupp vajalikuks jälgida, kas nõuetekohase pädevusega asutused suudavad praktikas teha selgelt vahet eri töötlemiseesmärkidel, et järgida asjakohast õigusraamistikku.

2.1.7 Õigus tutvuda andmetega

33. Andmeseaduses on sätestatud, et andmesubjektil on õigus asjakohasele teabele üksnes juhul, kui vastutav töötleja suudab seda esitada mõistliku ja proportsionaalse otsingu põhjal. See muudatus on tehtud nii õiguskaitse kui ka riikliku julgeoleku eesmärgil töötlemise andmekaitsekorras⁴⁰.
34. Komisjoni sõnul on see säte selgitus, mis on kooskõlas riigisisese kohtupraktika alusel välja töötatud standarditega, milles võetakse arvesse ka andmesubjekti huve. Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp oleks siiski soovinud üksikasjalikumalt teavet selle kohta, kuidas tõlgendatakse mõistet „mõistlik ja proportsionaalne otsing“, sh põhjusel, et õiguskaitsedirektiivi artikkel 14 sellist elementi ei sisalda. Andmekaitsekoostöögrupp tunnistab, et võib tõepoolest esineda olukordi, kus vastutava töötleja jõupingutusi andmesubjekti käsitleva teabe kindlakstegemiseks ja leidmiseks võib pidada põhjendamatuteks ja ebaproportsionaalseteks,⁴¹ ilma et see kahjustaks sisulist samaväärsust. Sellegipoolest on oluline asjakohaselt määratleda mõiste „mõistlik ja proportsionaalne otsing“, mida andmekaitsekoostöögrupp arvates tuleks tõlgendada kitsalt ja piisavalt ühetaoliselt. Pädevatel asutustel peaks olema kohtupraktika või järelevalveasutuse suuniste põhjal sellest mõistest ühtne arusaam, kuna selle kohaldamine võib kaasa tuua erinevate standardite kohaldamise andmetega tutvumise õiguse järgimisel, eelkõige sõltuvalt nende tehniliste ja korralduslike meetmete tasemest, mille vastutav töötleja on kehtestanud juurdepääsutaotluste käsitlemiseks. Andmekaitsekoostöögrupp kutsus komisjoni üles jälgima, et andmetega tutvumise õigust ei piirataks põhjendamatult.

³⁷ Vt määruse (EL) 2016/679 kohase komisjoni rakendusotsuse eelnõu põhjendus 73, mis on selles küsimuses võrdselt asjakohane mõlema andmekaitsekoostöögrupi arvamuse puhul (vt ka punkt 4 eespool).

³⁸ Euroopa Inimõiguste Kohus, 25. mai 2021, Big Brother Watch jt vs. Ühendkuningriik, punkt 350.

³⁹ Euroopa Liidu Kohtu praktikast tuleneb, et vajalikkuse ja proportsionaalsuse kontrolli kohaldamisel liikmesriigi õigusakti suhtes, mis võimaldab avaliku sektori asutustel isikuandmeid säilitada ja neile juurde pääseda, on õiguspäraseks eesmärgid, nagu riigi julgeolek või raskete kuritegude vastu võitlemine, erinevad, mis võib õigustada eri liiki sekkumisi (vt kohtuotsus, Euroopa Liidu Kohus, 6. oktoober 2020, La Quadrature du Net jt, liidetud kohtuasjad C-511/18, C-512/18 ja C-520/18).

⁴⁰ Andmeseaduse paragrahvi 78 lõiked 3 ja 4, millega muudetakse 2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahve 45 ja 94.

⁴¹ Näiteks selliste konfiskeeritud seadmete läbiotsimisel, mida ei ole veel analüüsitud või dekrüpteeritud.

2.1.8 Järelevalve ja õiguskaitse

35. Euroopa Andmekaitseenõukogu märgib, et 2018. aasta andmekaitseseaduse ja 2016. aasta uurimisvolituste seaduse kohane kriminaalõiguskaitseasutuste järelevalve süsteem ning 2018. aasta andmekaitseseaduse 3. osa, 2016. aasta uurimisvolituste seaduse ja 1998. aasta inimõiguste seaduse kohased õiguskaitsemehhanismid on jäänud üldjoontes samaks. Ühendkuningriigis tagavad järelevalve lisaks teabeviniku büroole jätkuvalt erinevad volinikud, nimelt uurimisvolituste volinik, keda abistavad teised kohtulikud volinikud, ning biomeetria ja järelevalvekaamerate volinik.
36. Nagu komisjon selgitab otsuse eelnõu põhjenduses 97, on 2024. aastal vastu võetud uurimisvolituste muutmise seadusega tehtud vaid väiksemaid muudatusi, eelkõige sellega, et on nähtud ette uurimisvolituste asevolinik, kellele uurimisvolituste volinik võib delegeerida konkreetseid volitusi, kui ta ei saa oma kohustusi täita või ei ole selleks saadaval. Asevolinik peab olema kohtulik volinik ja asevoliniku määrab uurimisvolituste volinik.
37. Euroopa Andmekaitseenõukogul on hea meel märkida, et andmeseadusele eelnenud andmekaitse ja digitaalse teabe seaduse eelnõus esitatud varasematest ideedest kaotada biomeetria ja järelevalvekaamerate voliniku ametikoht ning anda tema ülesanded uurimisvolituste volinikule on loobunud⁴². Sellega seoses kutsub andmekaitseenõukogu komisjoni üles pöörama järelevalve tegemisel ja kavandatud otsuse tulevasel läbivaatamisel rohkem tähelepanu biomeetria ja järelevalvekaamerate voliniku rollile järelevalvesüsteemis ja seda rolli üksikasjalikumalt hindama.
38. Nagu Euroopa Andmekaitseenõukogu on oma arvamuses 14/2021 juba rõhutanud, on teabevinikul vajalikud volitused, mis vastavad üsna täpselt isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 58 sätestatud ELi liikmesriikide järelevalveasutuste volitustele. Samal ajal, nagu Euroopa Andmekaitseenõukogu on juba rõhutanud, täidab mõjusate sanktsioonide olemasolu eeskirjade järgimise tagamisel olulist rolli⁴³.
39. Euroopa Andmekaitseenõukogu tunnustab positiivsel noodil ka teabeviniku büroo läbipaistvuspoliitikat ning asjaolu, et täitemeetmete kohta, mida teabevinik on õiguskaitseasutuste suhtes võtnud, on kättesaadavad statistilised ja analüütilised andmed, sealhulgas näited⁴⁴. Sellega seoses täheldab andmekaitseenõukogu, et olukorras, kus politsei jõud rikuvad andmekaitsealaseid õigusakte, eelistab Ühendkuningriigi järelevalveasutus esitada noomituse. Märkimisväärne erand on 2024. aasta jaanuaris riigiprokuratuurile väljastatud täitmisteade⁴⁵. Andmekaitseenõukogu peab positiivseks ka seda, et alates rakendusotsuse (EL) 2021/1773 vastuvõtmisest on teabevinik avaldanud asjaomastele osapooltele arvukalt tegevusjuhendeid, suuniseid, arvamusi ja muid juhenddokumente.
40. Euroopa Andmekaitseenõukogu juhib tähelepanu sellele, et andmeseaduse jõustumisel muutub sõltumatu järelevalveasutuse struktuur: teabeviniku büroo kui ühest füüsilisest isikust koosneva eraldiseisva juriidilise isiku asemele tuleb juriidilisest isikust teabekomisjon⁴⁶.
41. Euroopa Andmekaitseenõukogu esitab selle muudatuse mõju esialgse analüüsi oma arvamuses 26/2025 määruse (EL) 2016/679 kohase Euroopa Komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb isikuandmete piisavat kaitset Ühendkuningriigis. Selles arvamuses esitatud tähelepanekud ja soovitusel kehtivad igati ka õiguskaitse valdkonnas tehtava järelevalve ja kontrolli kontekstis.

⁴² Vt <https://www.gov.uk/government/organisations/biometrics-and-surveillance-camera-commissioner>.

⁴³ Euroopa Andmekaitseenõukogu arvamuse 14/2021 punkt 112.

⁴⁴ Vt näiteks andmekaitsealaste kaebuste andmekogud, mis on kättesaadavad aadressil <https://ico.org.uk/action-weve-taken/complaints-and-concerns-data-sets/data-protection-complaints/>.

⁴⁵ <https://ico.org.uk/action-weve-taken/enforcement/crown-prosecution-service-1/>.

⁴⁶ Vt 2018. aasta andmekaitseaduse uus artikkel 114A ja andmeseaduse 6. jagu.

42. Euroopa Andmekaitseenõukogu kutsub komisjoni üles täiendama kaitse piisavuse otsuse eelnõud üksikasjadega, mis käsitlevad eelkõige teabekomisjoni struktuuri ja korraldust ning teabekomisjoni liikmete (eelkõige tegevjuhtkonda mittekuuluvate liikmete) ametisse nimetamist ja ametist vabastamist ministri poolt. Samuti leiab andmekaitseenõukogu, et komisjon peaks kavandatud otsuse tulevasel läbivaatamisel pöörama erilist tähelepanu teabekomisjoni erinevate ülesannete ja huvide vahelisele tasakaalule. Lisaks kutsub andmekaitseenõukogu komisjoni üles analüüsima kaebuste käsitlemise teemalise avaliku konsultatsiooni⁴⁷ tulemusi, mille teabevolnik avaldas 22. augustil 2025, ja jälgima sellest tulenevat teabekomisjoni poliitikat.
43. Eespool toodut arvesse võttes kordab Euroopa Andmekaitseenõukogu, et komisjon peab tähelepanelikult jälgima parandusvolituste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist mõjutatud isikute suhtes Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikus.

3 OTSUSE KOHALDAMISE LÄBIVAATAMINE, KESTUS JA PIKENDAMINE

44. Euroopa Andmekaitseenõukogu märgib, et kavandatud otsust kohaldatakse kuus aastat (otsus kehtib kuni 27. detsembrini 2031) ning Ühendkuningriik on jätkuvalt ainus kolmas riik, kelle kaitse piisavuse otsused sisaldavad aegumisklauslit. Andmekaitseenõukogu mõistab, et uus õigusraamistik väärrib erilist tähelepanu, ning kutsub komisjoni üles hoolikalt jälgima andmeseaduse rakendamist, sealhulgas käesolevas arvamuses esile tõstetud valdkondi ja kõiki sellega seotud asjakohaseid arenguid Ühendkuningriigis. Andmekaitseenõukogu võtab teadmiseks, et aegumisklausel on seotud õiguskaitseDirektiivi artikli 36 lõikes 3 sätestatud kohustusliku korrapärase läbivaatamisega, mis peaks toimuma vähemalt iga nelja aasta tagant.
45. Euroopa Andmekaitseenõukogu on aru saanud, et komisjon kavatseb kavandatud otsuse nelja aasta möödudes läbi vaadata ja koostada selle põhjal avaliku aruande. Andmekaitseenõukogu rõõmustab kavatsus teha läbivaatamine, millel on aegumisklauslist erinev eesmärk ja oluline roll õigusraamistiku järelevalves, eelkõige vastutuse mõistes. Seepärast andmekaitseenõukogu palub tungivalt komisjonil vaadata otsus läbi õiguskaitseDirektiivi artikli 36 lõikes 3 sätestatud tähtsaja jooksul, võttes läbivaatamisel arvesse elemente, mida on juba nimetatud komisjoni rakendusotsuses (EL) 2021/1773,⁴⁸ ja muid asjakohaseid arengusuundumusi.
46. Peale selle on Euroopa Andmekaitseenõukogu seisukohal, et komisjoni rakendusotsuses (EL) 2021/1773 esitatud otsuse peatamise ja kehtetuks tunnistamise analüüs⁴⁹ on endiselt kehtiv. Andmekaitseenõukogu leiab, et õiguskindluse huvides võiks selline selgitus sisalduda lõplikus kaitse piisavuse otsuses.
47. Euroopa Andmekaitseenõukogul on hea meel selle üle, et otsuse eelnõu põhjenduses 68 osutatakse andmekaitseenõukogu ning kodanikuühiskonna rühmade ja muude sidusrühmade rollile korrapärase läbivaatamise mehhanismis kooskõlas andmekaitseenõukogu soovitustega 01/2021⁵⁰. Seoses andmekaitseenõukogu ja selle esindajate praktilise kaasamisega tulevase läbivaatamise ettevalmistamisse ja menetlusse kordab andmekaitseenõukogu, et kõik asjakohased dokumendid tuleks edastada kirjalikult andmekaitseenõukogule piisavalt aegsasti enne läbivaatamist.

⁴⁷ <https://ico.org.uk/about-the-ico/ico-and-stakeholder-consultations/2025/08/ico-consultation-on-draft-changes-to-how-we-handle-data-protection-complaints/>; <https://ico.org.uk/media2/nrljbhr2/proposed-dpt-framework-20250822.pdf>.

⁴⁸ Vt komisjoni rakendusotsuse (EL) 2021/1773 põhjendused 165–167.

⁴⁹ Samas, põhjendused 168–171.

⁵⁰ Euroopa Andmekaitseenõukogu 2. veebruari 2021. aasta soovitude 01/2021 (õiguskaitseDirektiivi kohase piisavuse võrdlusaluse kohta) punkt 19.

48. Võttes arvesse käesoleva otsuse eelnõu eripära, kutsub Euroopa Andmekaitsevenõukogu komisjoni üles täpsustama ja selgitama nii palju kui võimalik otsuse kohaldamise kestuse ning otsuse järelvalve, peatamise, kehtetuks tunnistamise, muutmise ja pikendamisega seotud elemente.

Euroopa Andmekaitsevenõukogu nimel

eesistuja

Anu Talus